

GAZETA TRANSILVANIEI

Abonamentul: pentru Austro-Ungaria pe un an 24 cor.; pe 1/2 an 12 cor.; pe 3 luni 6 cor., pentru România și strelnătate pe un an 40 lei; pe 1/2 an 20 lei.

ZIAR POLITIC NAȚIONAL.

Apare seara, în fiecare zi de lucru.

Redacția și administrația: Strada Prundului Nr. 15.

Inseratele se primesc la administrație. Prețul după tarif și învolală Manuscrisele nu se înapoiază. TELEFON Nr. 226.

Revoluțiunea irlandeză.

N-am fost niciodată dușmanii Angliei și ai culturai engleze, pe care am supraprețuit-o totdeauna. Incepând dela Schakespeare până la un Milton, aspectul civilizației este atât de larg, încât a pune supt eșafod poporul și națiunea engleză pentru un importor de talia lui Edward Grey ori Asquith ar fi o pretenție ridicolă din partea oricărui slugarnic lingușitor al principiului de stat. Dar, Doamne, dacă am întreba pe Shakespeare, pe un Molière, pe un Dante, pe un Goethe, ori pe un Tolstoi că vrea război în potrua oricui și în sprijinirea intereselor meschine ale Burseilor, marii morți n'ar ascunde blăstămuri în sufletul lor în contra celor ce sprijinesc acțiunile rășboinice.

Oricum ar tăgădui publicității ententei, războiul mondial este operă engleză. Sir Edward Grey este numai un urmaș al lui Cecil Rhodes și Chamberlain, și dacă așchegia n'au reușit să vadă izbândă hegemoniei engleze — un Edward Grey, ori un Asquith vede deja lințolul universalismului englezesc supt care dorm țări, orașe, popoare, civilizații, confesuni și idealuri, într'o uriașă amorfie. Lordul Balfour la ba:chetul panslav din Londra (1910) a spus, că Anglia are misiunea ca să pună în sclda ei toate națiunile mici și astfel să le asigure existența de supremația marilor puteri. Indiscutabil că atunci ca și dela 1888 încoace, dela Salisbury până la lordul Derby politicienii englezi vănturează totdeauna „militarismul german“, îl distrug, îl condamnă, îl anihilează, pentru că frește imperialismul german nu vrea să se împace cu tutela lui John Bull și grenadirul german nu să lasă îmblătat de pișa de opiu a șarlata-nului de port... Și de ce am tăgădui? Germania s'a preparat timp de 40 de ani la acest războiu, nu prin „Militärstaat“ — ul apostrofat de Van der Weide, ci prin o muncă străduitoare atât militară, cât și socială. De ce s'a introdus votul universal în Germania, de ce s-au consolidat drepturile cetățenești?

De ce nu este nici-un german „flământ“, în sensul înțeles de noi, care suntem lipsiți de-o organizație superioară de stat?...

Pentru că după eșecul politicii lui Bismarck față cu partidele progresiste, în Germania, chiar pentru conservarea unității naționale, care nu să poate inchipi fără asigurarea libertății individuale (Bentham) — s au consolidat puterile pentru a sprijini interesele germane, sprijinind astfel un întreg șir de instituțiuni sociale introduse prin spiritul intuitiv al germanului... În Germania, în lipsa naționalităților (căci pe Danezii, Polonii, Flamanzii, aflători în Germania nu putem numi astfel prin numărul minusul ce-l reprezintă) — n-a putut fi politică de naționalitate, ci numai una: „Staatspolitik“. Politică de stat a Germaniei, în ultimul an, prin surpriza vorbirii lui Bethmann-Hollweg va accepta în întregime politica naționalităților. Statul german recunoaște astfel un punct cardinal al existenței popoarelor mici: libertatea lor politică, socială și etnică în întregime caracterului de rasă. Acesta este un pas uriaș către reușita definitivă a principiului naționalităților și o să-l imite nu numai conducătorii germani, ci trebuie să-l practice toți reprezentanții statelor.

Anglia, care se laudă cu „liberalism“ și care de fapt are constituționalismul cel mai radical, ori cel puțin ar trebui să-l aibă asigurată prin Magna Charta, în coloniile sale acceptă punctul de vedere al politicii naționalităților — și preconizează o politică loială și îngăduitoare față cu „popoarele mici“. Constituționalismul australian, canadian, al Burilor și al celorlalte popoare mici, este o parodie a constituționalismului european, dar în apărarea coloniilor sale Anglia l-a savurat cu întreaga ei forță navală și militară. Asupra „constituționalismului englez“ ar putea avea de spus câteva cuvinte și studenții din India centrală decapitați după Durbarul imperial în Calcutta și sumentul „bicicului sărat“ al lui Mister Cecil Rhodes are deja ecou în cântecile africanilor.

Este cu adevărat îngrozitoare

insă „politica de raison“ a imperiului britanic față cu națiunea irlandeză din Anglia.

Irlandezii, un popor de 4.382.531 așezați deja înainte de imigrarea anglo-saxonilor în Anglia, un popor care a dat cei mai mari gânditori Angliei și care și astăzi, după oprămare de opt sute de ani, au putut rămâne statornici idealului irlandez: „foaie verde, libertate“ — politicește supuși vice-regilor, materialicește absorbiți de City-ul londonez, cu totul subordonați imperialismului englez brutal și intolerant, năpăstuiți nu numai de soarte ci și de marile și desele lovituri ale lui John Bull în cele cincii provincii: Leinster, Münster, Ulster, Connaught, Irland — au trăit până la începutul anului 1860 (actul uniunii) în cea mai deplorabilă împilare. Dela Regelele Eric al II-lea până la Regina Elizabeta, aproape toți suveranii Angliei au fost dușmanii acestui popor viteaz. Cromwell a secvestrat moșiile poporului irlandez pe seama aristocrației engleze, și biserica național-catolică a irlandezilor a trebuit să sufere timp de zece secole tutela protestantismului, până ce O'Connell, iar în vremea mai nouă: Gladstone, au oferit „câteva cadouri“ poporului irlandez. Naționalității irlandeze însă nu s-au împăcat cu promisiunile lui Gladstone. Dășii pretindeau parlament național, autonomie și home-rule pentru Irlanda. Guvernul englez, ăsemnelui celui moscovit, a trimis în exil pe cei ce pretindeau drepturi poporului irlandez și astfel ajunge surghinuit partidul „sinnfein“ (luptător pentru libertate poporului irlandez) — în America, unde se află și astăzi peste 400.000 de irlandezi, care nu recunosc cetățenismul britanic de și s au născut în Anglia.

În anii trecuți guvernul englez a încercat prin Carson să împace pe irlandezi, dar fără reușită. Tot astfel a eșuat și acțiunea parlamentarilor englezi de supt conducerea lui Burns, ministrul muncitorilor. Chestiunea irlandeză a devenit matură pentru a fi rezolvată și... Casement, un deputat irlandez, supranumit de presa ententei „șpion german“, a luat asupra sa sarcina

de-a „desrobi“ poporul irlandez de supt ghiarele imperialismului englez.

După știrile de până acum, revoluțiunea irlandeză nu este făcută la comanda germanilor, căci este o manifestație sgudioasă a unui neam. Și nici nu din punctul acela ne interesează revoluțiunea că ea va eșua, ori va avea reușită, de contrariul celei din urmă fiind conviași chiar după buletinul generalului French — ci ne pare semnificativă izbucnirea această spontană și firească a energiei unei naționalități oprimate de puterea unui stat imperialist, ne surprinde și ne entuziasmează pășirea deamună a națiunii irlandeze, care în cursul rășboiului a încercat să-și asigure temelile vieții sale naționale, pe care timp de zece secole, cu o muncă prudentă, cu loialitate și cu supunere nu și le-a putut asigura.

Aceasta este învățătura revoluțiunii irlandeze — cea dintăi manifestație admirabilă a unei naționalități oprimate.

Sinodul arhidiecezan.

— Raport special. —

Sibiu, 2 Mai 1916.

Ca completare a raportului, Vă comunicăm modul cum s'a constituit Sinodul.

Notici: Mateiu Voileanu și Lazar Triteanu din cler, apoi Dr. Silviu Dragomir, Dr. Pavel Roșca, Dr. Ioan Mateiu și Nicolae Sulică, dintre mireni.

În comisiunea verificatoare: Constantin Dimian, Vasile Gan și Ioan Hamza din cler și Dr. Lucian Borzea, Dr. Zesim Chirtoș, Dr. Valer Moldovan, Dr. Ioan Papp, Dr. Ioan Șenches și Victor Torăștanu, dintre mireni.

În comisiunea organizatoare: Vasile Dămătan, Nicolae Ivan și Grigorie Pletosu din cler, apoi Vasile Almășan, Dr. Nicolae Comșa, Dr. Aurel Viad, Nicolae Garoiu, Ioan A. de Preda și Dr. Ioan Popescu, dintre mireni.

În comisiunea bisericască: Teodor Herman, Sergiu Medeianu, Dr. Vasile Saftu din cler, apoi Cr. Nicolae Bălan, Dr. Augustin Bodea, Dr. Gavril Buzura, Dr. Eugen Mășianu, Iosif Popescu și Iosif Pușcariu, dintre mireni.

În comisiunea școlară: Dr. Ioan Lușăș, Dr. Ioan Stroia și Grigoriu Pletosu din cler, și apoi Andrei Bărsoianu, Nicolae Bogdan, Dr. Silviu Dra-

gomir, Victor Păcală, Dr. Pavel Roșca și Nicolae Sulică, dintre mireni.

În comisiunea financiară: Nicolae Borzea, Vasile Gan și Demetriu Moldovan din cler, apoi Ioachim Fulea, Dr. Ilie Beu, Ioan I. Lăpedatu, Dr. Vasile Preda, Dr. Iancu Mășianu și Arseniu Vlaicu, dintre mireni.

În comisiunea petiționară: Romul Albu, Dr. Ioan Dobre din cler, apoi Dr. Ioan Marghita, Dr. Ioan Popp, Dr. Octavian Vasu și Dr. Toma Ienciu, dintre mireni.

Ziua a doua.

A doua ședință s'a ținut Marți, în 2 Mai n. President I. P. C. Sa, Arhiepiscopul Dr. Ilarion Pușcariu vicariu arhiepiscopesc, notar de ședință Lazar Triteanu.

Notarul Dr. Ioan Mateiu cetește procesul verbal al ședinței prime. Se autenticează. Se prezentează rugăriile intrate la sinod, și anume: rugarea parohului Ioan Aldea din Petricăza, pentru votarea unui ajutor, a parohului Ioan Popă din Comana de Jos, pentru intrarea ș-ului 6 din statutul organelor, și a parohului Ștefan Medeianu din Gusu, pentru prăuirea la fondul de pensune după regulamentul nou. Se predu toate trei comisiunii petiționare.

Să intră în ordinea de zi.

Comisiunea organizatoare,

constituită sub presidenția d-lui I. A. de Preda, propune prin raportorul Vasile Dămătan, ca raportul consistoriului arhidiecezan plenar către sinod să fie considerat de cetit, să fie luat în general la cunoștință, luându-se de bază pentru discuția specială și se fie așturat la procesul verbal al ședinței de astăzi. Se primește.

Intrându-se în discuția specială a raportului, raportorul propune cu privire la anunțata moarte a preavrednicului Arhiepiscop și Mitropolit Ioan Mășianu următoarele:

„Partea introdusă de raportorul, prin care se aduce la cunoștință încetarea din această viață a fericitului în Domnul Arhiepiscop și Mitropolit Ioan Mășianu, care după o activitate de Arhiepiscop de peste 40 de ani, boțată în rezultate, a trecut la cele veselnice Joi în 21 Ianuarie a. c. la orele 5 și jumătate seară, — sinodul o ia cu a dăcâtă durere la cunoștință, și exprimă aceste dureri prin ridicare și în semn de pietate față de memoria marelui repositat serbează Joi, în 21. c. la opt ore dimineața la mormântul de lângă biserica patronată din suburbul Iosefin, parastas, la care participă în corpore toți membrii sinodului, iar despre îndeplinirea acestei solemnități se

Carmen Sylva și muzica.

În ziarul «Berliner Tageblatt» găsim următorul articol semnăt de Carl Fiesch:

Când în anul 1897 am fost numit profesor la Conservatorul din București regina Elisabeta m-a făcut onoare de a mă înscrina cu dirijarea quartetului de coarde ce avea să se producă în anumite zile la palat, în fața Carmen Sylva și a unui număr restrâns de invitați.

Am avut astfel prilejul timp de cinci ani să simț influența binefăcătoare a personalității geniale a acestei regine și poete.

Vocațiunea suveranei pentru poezie n-a împiedecat-o să-și facă din muzică o a doua prietenă a vieții sale sufletești.

Când am împlinit 17 ani mi-a povestit regina Elisabeta, căpărură la Neuwied, pe neașteptate, Rubinstein Wieniawsky și Dawidow și cântară o noapte întregă din frumosele triouri ale lui Beethoven. Muzica aceasta a fost darul tatălui meu, pentru ziua mea de naștere; căci știa că nimic altcova nu putea să-mi facă mai multă plăcere.

Instrumentul de predilecție al reginei a fost orga. Mult timp obișnuia la dimineața zilei — atunci când ciobanii își mânau turmele la păscut

— să instrumenteze orga pentru a ridica lămurii dumezește. La piano regina a fost o bună diletantă. Avea preferință pentru quartetele clasice de Beethoven și Mozart.

Muzica era inspiratoarea reginei și în ea a găsit lucrul creațiunilor poetice. Când un adagio l-a inspirat o idee poetică, trebuia să repetăm partitura până ce mica ei capo d'operă țâșnea frumos cîșelat și scrisă pe hârtie.

Atunci ni se cetea inspirația proaspăt venită din isvorul ei cristalin.

Vocea reginei răsuna împede și ca un ecou argintiu — atât de frumoasă, cum răsuna în urechea unui copil povestea: «A fost odată o prințesă».

Și așa dese ori Muzica și Poezia se întâlneau fericite în după prânzurile artistice ale palatului regal.

Intențiunile suveranei au fost de mult de a iniția cercurile românești în deșicile muzicii și în special în producțiile germane. În cercurile aristocratice, numai salonul d-nei Constanța Cantanecuzino — o cumnată a d-lui Carp, — a fost unicul în care se cultiva muzica germană. De acela regina a primit cu multă grațiozitate ideea ce l-am propus împreună cu excelentul celist Diancu, de a da concerte publice spre a interesa pentru muzică aleasă și

alte cercuri, cari nu aparțineau anturajului regal.

Succesul a fost peste așteptările noastre și de atunci concertele și-au stabilit sezonul lor în București.

Artiștii celebri din străinătate au fost dese ori oaspeții palatului regal cari avură prilejul să constate cu câtă sinceritate sufletescă iubea regina muzica. Regele Carol nu se arăta mai nicl odată la aceste audii muzicale. Pentru suveran arta aceasta era ea și pentru Teophile Gauthier de plus désirable de tous les bruits. («cei mai neplăcut din toate șgometele») Numai prințesa Maria — actuala regină — ale căreia gusturi sunt mai mult pentru artele decorative și de pictură apară la concertele date în prezența reginei Elisabeta.

Ast-fei răsună Carmen Sylva singură cu muzica ei în palatul regal, dar cu atât mai multe de admirat cum din inițiativa personală a reginei muzica românească a fost atât de mult cultivată.

Iubirea pentru tot ce era frumos, nobil și ales a influențat tot ce venea la atingere cu regina. Așa se explică că Bucureștii posedă încă de mulți ani o orchestră sub conducerea maestrului Diancu, producându-se la Ateneu cu concerte simfonice. Tot datorită acestei influențe, Enescu poate fi mândru că

cu ajutorul elementelor muzicale românești a condus «Parisian».

Reginei Elisabeta îi datorește poporul românesc, că azi nu s'arăscut în ce privește muzica, printa statele balcanice. Ea a dat poporului un nou isvor de activitate artistică și o nobilă înulfăire pentru viață.

Regina Elisabeta a fost o divină proteetă a artei.

Sp'culri.

O nouă revistă literară.

În zilele aceste a apărut la București supt conducerea eminentului vicepreședinte al Camerei române: I. Florescu o nouă revistă literară și politică: «Capitala» asigurându-și colaborarea celor mai distinși scriitori români.

Un colaborator al «Capitala» a obținut pentru numărul prim de la Iosăș Regina Maria a României un interview, în care augusta scriitoare se declară asupra rășboiului mondial, numindu-l pe acesta: «o rășburare a mașinei asupra sufletului».

Primul număr al «Capitala» să prezintă excelent, anunțând că în numerlele viitoare o să publice material literar de-o valoare incontestabilă. Neavând revista nici-o atitudine și neașându-se de nici-un curent și coterie

literară, cum se face de obicei în București, sperăm că activitatea ei va fi de mare folos pentru progresul literar al neamului nostru.

Moartea lui Ruben Darío.

În Nicaragua îndepărtată a murit în luna trecută un mare și puternic reprezentant al literaturii Ruben Darío. Marele poet decedat este socotit ca unul dintre fruntașii regenerării literare a Spaniei și opere sale deșvărite ca factură și fond au contribuit mult la progresul cultural din Spania. Ruben Darío ajunsese cunoscut în Europa îndăosebi prin micile sale povestiri și poeme în proză, dintre care: «Flașnetarul» a fost tradus în toate limbile civilizate. Lui Darío l-se datorează și cele mai bune traduceri în spanolește din Verlaine, Mallarubé, Maeterlinch și Verhaeren, cu care avuse legături personale. Ultima operă a lui Darío a fost o colecțiune de schițe: «Prosas profano» (Povestiri profane), care avuse cinstea de-a purta prefața lui Oscar Wilde, marele poet englez. Darío fusese înmormântat în America, dar la stăruința Academiei din Madrid corpul marelui cântăreț al durerii și al iubirii vor fi transportat în Spania, spre a fi depus în Pantheonul spaniol.

